

Jongerenwerk verbindt

Rapportage visitatie jongerenwerk Utrecht

Jongerenwerk verbindt

Rapportage visitatie jongerenwerk Utrecht

Rapportage voor de Gemeente Utrecht
Februari 2009

Visitatiecommissie jongerenwerk

Prof. Dr. Micha de Winter, voorzitter

Dion de Leuw

Paulien Klap

Drs Marja Valkestijn, secretaris Nederlands Jeugdinstituut

Inhoudsopgave

1	Aanleiding, opzet en achtergrond	5
1.1	Aanleiding, doel en opzet visitatiecommissie	5
1.2	Jongerenwerk in Utrecht	5
1.3	Jongerenwerk in Nederland	6
1.4	Leeswijzer	7
2	Analyse van gesprekken en documenten	8
2.1	Doel en doelgroep	8
2.2	Kwaliteit en effectiviteit	9
2.3	Samenwerking en afstemming	9
2.4	Aansturing en verantwoording	10
3	Conclusies en aanbevelingen	11
3.1	Conclusies per thema's	11
3.2	Aanbevelingen	12
Bijlage 1	Vragenlijst	15
Bijlage 2	Overzicht deelnemers aan gesprekken met visitatiecommissie	16
Bijlage 3	Relevante documentatie	17

1 Aanleiding, opzet en achtergrond

1.1 Aanleiding, doel en opzet visitatiecommissie

Het gemeentebestuur van Utrecht heeft najaar 2009 een externe onafhankelijke visitatiecommissie jongerenwerk ingesteld om advies te krijgen over de wijze waarop de effectiviteit van het jongerenwerk en daarmee het maatschappelijk rendement vergroot kan worden.

De commissie heeft als opdracht om verschillende aspecten van het jongerenwerk te bekijken: het bereik van jongeren, de noodzakelijke competenties van de jongerenwerker, effectiviteit van de aanpak/methodiek, vraaggerichtheid in het aanbod, efficiëntie in de organisatie, effectieve samenwerking met partners, de rol van de gemeente als opdrachtgever. De uitkomsten moeten niet alleen voor de gemeente (andere gemeenten), maar ook voor het jongerenwerk/welzijnsorganisaties nuttig zijn.

De visitatiecommissie jongerenwerk bestaat uit Prof. Dr. Micha de Winter, hoogleraar Maatschappelijke Opvoedingsvraagstukken Universiteit Utrecht, tevens lid van de Raad voor Maatschappelijke ontwikkeling (voorzitter van de commissie), Paulien Klap, deskundige vanuit het jongerenwerk en opleidingen en Dion de Leuw, die ervaring heeft met management en organisatorische aspecten van een welzijnsorganisatie die jongerenwerk aanbiedt. Het secretariaat van de commissie is op verzoek van de gemeente verzorgd door Wil Fabri van het Nederlands Jeugdinstituut. Drs Marja Valkestijn heeft later deze taak overgenomen. Beiden zijn deskundig op het gebied van jongerenwerk en lokaal jeugdbeleid.

Er hebben in totaal acht gesprekken plaatsgevonden op basis van een gestructureerde vragenlijst (zie bijlage) in de periode van 10 oktober tot en met 27 november 2008. Het betreft twee gesprekken met in totaal 19 jongerenwerkers, een gesprek met zes jongeren, een gesprek met acht leidinggevendenden van jongerenwerkers, een gesprek

met acht partners (ook partners binnen de wijkwelzijnsorganisaties), een gesprek met de twee betrokken wethouders, een gesprek met de raadscommissie Mens en samenleving.

Op verzoek van de commissie is hier nog een gesprek met de directeuren van de wijkwelzijnsorganisaties aan toegevoegd, omdat aan het eerdere gesprek met de leidinggevenden de middenmanagers hadden deelgenomen en de commissie nog een aantal vragen had over vooral de sturings- en verantwoordingsystematiek.

De gesprekken duurden anderhalf uur behalve het gesprek met de jongeren, wethouders, de raadscommissie en de directeuren. Over het algemeen waren alle vier de welzijnsorganisaties en Youth for Christ goed vertegenwoordigd bij de gesprekken.

Bij het gesprek met de jongeren waren YFC met drie jongeren, Portes met één jongere en Cumulus met twee jongeren vertegenwoordigd. De WWO's hebben aangegeven dat het moeilijk is om jongeren zover te krijgen om ergens naar toe te gaan om een gesprek met de visitatiecommissie te voeren. De jongeren die aanwezig waren bij het gesprek met de commissie zijn vertrouwensleerlingen, vrijwilligers en een stagiaire.

1.2 Jongerenwerk in Utrecht

Het jongerenwerk in Utrecht wordt door de vier wijkwelzijnsorganisaties Cumulus, Portes, Doenja en Zuwe uitgevoerd. Inmiddels zijn ook Youth for Christ en Streetcornerwork Amsterdam in het Utrechtse jongerenwerk actief.

In onderstaand schema kunt u lezen hoe de jongerenwerkers over de verschillende organisaties verdeeld zijn op 1 januari 2009. Gezien de kluwen van financiering kan de commissie hieruit geen conclusies trekken over het volume van jongerenwerk in Utrecht. Daar zou nader onderzoek voor nodig zijn.

Verdeling jongerenwerkers over verschillende organisaties

Jongerenwerker	Aantal	Fte	Toelichting
Cumulus	42	32,0	
Doenja		11,3	Leidsche Rijn: 2,2 fte + 0,5 fte jeugdhulpverlening (inclusief JoS-coördinatie 0,3 fte) Zuidwest 6,6 fte + 1 fte jeugdhulpverlening (inclusief JoS-coördinatie 0,7 fte)
Portes		30,0	Sportwerkers, Meedoen op Straat werkers, de jongeren werkers en de ambulante/JOS-werkers. Deze worden gefinancierd uit reguliere middelen, Vogelaar gelden, fondsen middelen, projectmiddelen, kortom divers.
Zuwe	8	3,2	4 JW van 36 uur; 1 JW van 33 uur; 1 JW van 29 uur; 1 JW van 16 uur; 1 JW van 4 uur
YfC Utrecht		7,2	In 2008 4,8 fte. In oktober 2008 is daar 2,4 fte bij gekomen.
Straathoekwerk	8		3 groepswerkers, 4 veldwerkers en een opleidingscoach Kanaleneiland Noord en Zuid

1.3 Jongerenwerk in Nederland

In heel Nederland vindt discussie plaats over doel en functie van het (jeugd)welzijnswerk.

In het zojuist verschenen competentieprofiel jongerenwerker (Dam en Zwikker, 2008) dat door de MOgroep, de beroepsvereniging BVJong en door ABVAKABO FNV is gevalideerd en gelegitimeerd wordt het jongerenwerk als volgt omschreven:

'Het jongerenwerk is een laagdrempelige voorziening voor in principe alle jongeren, die diverse verschijningsvormen kent. Jongerenwerkers begeleiden procesmatig groepen jongeren (jongens en meisjes) in de leeftijd van 12 tot 23 jaar in de vrije tijd, in aansluiting op hun leefwereld en sociale omgeving.

Er is inmiddels een breed scala van verschijningsvormen van het sociaal-cultureel jongerenwerk onderscheiden:

- het buurt of omgevingsgerichte jongerenwerk;
- het open of stedelijk jongerenwerk;
- het tienerwerk;
- het meidenwerk;
- het sportbuurtwerk;
- het ambulante jongerenwerk;
- het randgroepjongerenwerk.

Primaire doelgroep zijn de kanszoekende jongeren met een lage sociaaleconomische status en opleidingsniveau. Het jongerenwerk richt zich op gedragsbeïnvloeding, het leren aangaan van sociale verbindingen met anderen zoals leeftijdsgenoten, buurtbewoners en organisaties, het bevorderen van de persoonlijke ontwikkeling en het stimuleren van maatschappelijke participatie van jongeren.

Het jongerenwerk heeft verschillende doelen:

- bevorderen van jeugdparticipatie;
- vorming en opvoeding;
- educatie en voorlichting;
- versterken van sociale verbinding in de buurt;
- ontmoeting en recreatie.⁷

Het jongerenwerk wordt de laatste jaren steeds meer ingezet om overlast van jongeren, voortijdig schoolverlaten en werkloosheid tegen te gaan en de veiligheid en leefbaarheid van de wijken te bevorderen. Jongerenwerkers verlenen ook steeds meer zelf hulp aan jongeren bij beginnende of zelfs gevorderde problematiek. Ook de activiteiten gericht op vrijetijdsbesteding van jongeren lijken steeds meer in het teken van voorkomen van problemen te staan i.p.v. bevordering van de participatie. Dit heeft ook gevolgen

voor de doelgroep die door het jongerenwerk bereikt wordt: van alle jongeren naar jongeren uit risicogroepen die zelf problemen hebben of problemen bij anderen veroorzaken (Ginkel e.a.)

Er is een verschuiving te constateren van activiteiten op het gebied van vorming, participatie en vrijetijdsbesteding naar preventie en hulpverlening. Inmiddels zien we dat gemeenten zich aan het bezinnen zijn of dit een goede uitwerking is van het jongerenwerk in het kader van de WMO, de Wet Maatschappelijke Ondersteuning waar het jongerenwerk onder valt. Tenslotte is dit een wet die erop gericht is om de participatie van burgers waaronder de jeugd te bevorderen.

De gemeente Amsterdam heeft inmiddels in overleg met betrokkenen gekozen voor brede talentontwikkeling als doelstelling van onder andere het jongerenwerk. Bij het methodisch proces van activering en participatie heeft men een onderscheid gemaakt in de rollen van jongeren: van bezoeker, naar deelnemer, naar producer/vrijwilliger.

Zowel landelijk als lokaal zijn er initiatieven om te werken aan de kwaliteit en de effectiviteit van het jongerenwerk. Het Landelijk Ontwikkelingsproject Jongerenwerk (LOJIK) had als doel de kwaliteitsverbetering van het jongerenwerk.

De landelijke en regionale organisaties die samenwerkten in het LOJIK waren: de Vereniging Steunfuncties Welzijn (het huidige CMO-Net), het Instituut Jeugd en Welzijn van de Vrije Universiteit Amsterdam, de Provinciale Centra voor Maatschappelijke Ontwikkeling, het Nederlands Jeugdinstituut/NJi, de Vereniging Directeuren Welzijnsinstellingen (Verdiwel), de Kwaliteitsimpuls Jongerenwerk Zuid-Limburg, de MO-groep, ROC van Amsterdam en Celbe consultancy. Vanuit het LOJIK heeft men er onder andere voor gezorgd dat er een competentieprofiel voor jongerenwerkers is ontwikkeld op basis van het profiel voor sociaal-cultureel werker en de pedagogisch werker. Dit profiel kan zowel gebruikt worden door opleidingen als door instellingen om te werken aan de opleiding en bijscholing van (toekomstige) jongerenwerkers. Tevens geeft het inzicht aan overheden en partners waar het jongerenwerk voor ingezet kan worden.

Een van de andere initiatieven van het LOJIK was om tot een publicatie over het jongerenwerk te komen. Dit heeft in 2006 geresulteerd in Jongerenwerk Stand van zaken en perspectief.

De Beroepsvereniging Jongerenwerk BVJong is opgericht en heeft tot doel het bewaken versterken en stimuleren van het beroep jongerenwerker in Nederland. Zij tracht haar doel te bereiken door:

- het verhogen van de kennis en vakbekwaamheid van de beroepsgroep, met bijzondere aandacht voor haar leden, door middel van vakstudie, vakdiscussie, ervaringsuitwisseling en het uitgeven van publicaties;
- het signaleren en behartigen van de belangen van de beroepsgroep naar de overheden en andere relevante partijen;
- het fungeren als gesprekspartner namens de beroepsgroep in de (landelijke) welzijnspolitiek;
- het verbeteren van de beeldvorming en het maatschappelijk aanzien van het vak jongerenwerker.

Het Nederlands Jeugdinstituut/NJi (voorheen NIZW Jeugd) heeft naast de activiteiten in LOJIK-verband gewerkt aan kenniscirculatie rond (professionalisering van) het jongerenwerk. In 2007 is onder andere een onderzoek uitgevoerd naar het bijhouden van het vak door jongerenwerkers (Fabri).

Ook lokale overheden proberen greep te krijgen op de kwaliteit van het jongerenwerk.

Dit doen zij op verschillende manieren. Zo heeft de Gemeente Rotterdam in 2006 een nota over het Rotterdamse jongerenwerk (van Montfoort) geschreven en op basis daarvan in samenwerking met de opleidingen voor en met elke jongerenwerker een bijscholingsplan laten maken (Paulides en Frank). In Amsterdam is door instellingen, de opleidingen en de lokale overheid een onderzoek- en praktijkcentrum (Youthspot) opgericht, is een opleiding voor jongerenwerkers gerealiseerd en is integraal beleid voor de jeugd in ontwikkeling.

1.4 Leeswijzer

De bevindingen van de commissie zijn in hoofdstuk 2 van deze rapportage thematisch beschreven.

De thema's zijn:

- doel en doelgroep jongerenwerk;
- kwaliteit en effectiviteit jongerenwerk;
- samenwerking en afstemming;
- aansturing en verantwoording.

Per thema worden in hoofdstuk 3 conclusies getrokken en aanbevelingen gedaan.

De visitatiecommissie stelt voor om deze aanbevelingen te bespreken met degenen met wie de commissie gesproken heeft: jongeren, jongerenwerkers, bestuurders en managers en partners.

In de bijlagen kunt u informatie vinden over de gesprekspartners en de vragenlijst en de documenten die gebruikt zijn door de commissie.

2 Analyse van gesprekken en documenten

Een belangrijke bevinding van de commissie is dat de doelen van het jongerenwerk in Utrecht niet duidelijk en niet eenduidig zijn en daarmee de verwachtingen over het resultaat ook niet helder zijn. Dit onderwerp heeft de commissie dan ook zelf toegevoegd aan de lijst van onderwerpen die in de opdracht van de gemeente aan de visitatiecommissie was gegeven.

2.1 Doel en doelgroep

De jongeren vinden dat het jongerenwerk er moet zijn om jongeren te leren organiseren en samenwerken, oplossingen te vinden, in contact te brengen met andere jongeren en volwassenen, vertrouwen in mensen te leren krijgen en structuur te geven in hun vrije tijd. De jongeren vinden dat er meer voor meisjes moet worden gedaan en dat jongerenwerk al bij kinderen moet beginnen.

De jongerenwerkers willen met alle groepen jongeren werken, omdat het goed is om ze tijdig te bereiken zodat ze niet afglijden en risicojongeren worden. De jongerenwerkers die op school werken geven aan dat het voordeel daarvan is dat je alle jongeren van de school kan bereiken met je activiteiten. Eén van de jongerenwerkers geeft aan het liefst met de moeilijkste jongeren en hun families te willen werken.

De jongerenwerkers geven een verschillend antwoord op de vraag welke jongeren ze volgens de gemeente moeten bereiken variërend van alle jongeren tot en met risicogroepen. Maar ze zijn het erover eens dat in de praktijk de meeste aandacht uitgaat naar de groepen 3 en 4, die vooral uit jongens bestaan.

De wethouders zien dat het jongerenwerk nu ingezet wordt als panacee voor alle problemen met jongeren. De wethouders vinden dat het jongerenwerk een plek in de wijk moet zijn waar jongerenwerkers contact leggen met jongeren en samen met hen bekijken wat ze willen doen. Jongerenwerkers weten alles van de leefwereld van jongeren en kunnen signaleren naar anderen. Het jongerenwerk moet een brugfunctie vervullen tussen jongeren en de samenleving. Per wijk kan deze functie aan de hand van de populatie verschillend qua volume worden ingezet.

De gemeenteraadsleden vinden dat het jongerenwerk zich moet richten op jongeren met minder ontwikkelingskansen en dat het jongerenwerk hen ontplooiingskansen moet bieden en hen toeleiden naar zelfstandigheid en

meedoen in de samenleving. Dit gaat om een bredere groep dan alleen de jongeren die overlast veroorzaken waaronder meisjes. Sommige gemeenteraadsleden geven aan dat je juist ook jongeren die het wel goed doen erbij moet hebben om andere jongeren mee te trekken. Het jongerenwerk moet volgens hen zowel aanbod- als vraaggericht zijn. Het jongerenwerk moet problemen van en met jongeren signaleren, maar hoeft niet alles zelf op te lossen.

De meeste gemeenteraadsleden vragen aandacht voor (ondersteuning van) eigen initiatieven van jongeren.

De bestuurders en managers van de organisaties die jongerenwerk aanbieden geven aan dat de gemeente in het beleid op het gebied van het jongerenwerk de meeste aandacht aan veiligheid en overlastbestrijding en daarmee aan risicogroepen besteedt met name via de JOS-aanpak.

Alle organisaties vinden dat het jongerenwerk meer dan nu ingezet zou moeten worden op jongeren op hun talenten aanspreken en perspectieven bieden in hun wijk en in de samenleving. Jongeren geven zelf ook aan dat ze alleen aangesproken worden op negatief gedrag in plaats van op hun talenten. Negatief gedrag wordt zelfs vaak beloond met aandacht en activiteiten en positief gedrag niet. Het jongerenwerk zou er volgens de organisaties moeten zijn voor alle jongeren die het nodig hebben. Op dit moment krijgen jongeren die geen problemen geven (zoals de meeste meisjes) te weinig aandacht.

De partners verwachten dat het jongerenwerk langdurige contacten heeft met jongeren op plekken waar ze leven en naar school gaan. Het jongerenwerk heeft een relatie met hen, weet wat hun leefsituatie is, wat ze nodig hebben en wat ze willen doen. In samenwerking met netwerkpartners kan men nagaan wie wat voor de jongeren kan doen. Iedereen was het erover eens dat jongerenwerk nu teveel alleen ingezet wordt om overlast van jongeren te bestrijden. De partners willen dat het jongerenwerk meer aandacht kan besteden aan het verbeteren van toekomstperspectieven van alle jongeren die het nodig hebben en meer vanuit kansen en talenten van jongeren aan de slag kan gaan. Jongerenwerkers moeten de mogelijkheid hebben om indien nodig zelf activiteiten voor en met groepen jongeren te organiseren. Belangrijk daarbij is een doorlopende lijn vanuit de verschillende werksoorten van de welzijnsorganisaties zoals kinderwerk en buurt(opbouw)werk.

Het gemeentelijk apparaat vindt dat de focus van het jongerenwerk op dit moment vanuit de politiek vooral ligt bij veiligheid en overlastbestrijding. Hierdoor is er te weinig aandacht voor preventie bij de groepen die (nog) niet in de problemen zitten of overlast veroorzaken. Die aandacht is wel nodig om niet te blijven dweilen met de kraan open. Voor deze groepen kan het jongerenwerk zorgen voor brede talentontwikkeling via het organiseren van en toeleiden naar een zinvol vrijetijdsaanbod.

2.2 Kwaliteit en effectiviteit

Alle betrokkenen hebben veel waardering en respect voor wat de jongerenwerkers onder moeilijke omstandigheden bij en met jongeren bereiken en over hun kennis over jongeren en hun leefwereld.

De jongeren zijn erg positief over het jongerenwerk en de jongerenwerkers. Ze vinden het jammer dat goedlopende projecten moeten stoppen vanwege beëindiging van de financiering.

De jongerenwerkers geven aan dat ze via contact met de jongeren en de collega's weten of wat ze doen werkt. Ze zien vooral resultaten bij de jongeren als ze met projecten werken, waarin ze meer tijd en geld hebben om iets te bereiken. De jongerenwerkers signaleren dat het een probleem is dat financiering van projecten stopt wanneer de problemen minder worden, omdat daarna de problemen vaak weer toenemen. Bij de moeilijker groepen is langdurige begeleiding (minimaal 1,5 jaar volgens een van de werkers) en veel vertrouwen nodig om resultaten te bereiken. Er komen signalen van jongerenwerkers dat in bepaalde gebieden te weinig werkers zijn om goede resultaten te behalen.

Volgens **de wethouders** heeft het jongerenwerk er last van dat niet duidelijk genoeg is wat er verwacht wordt qua taak en rol in de keten. Het werk en de werkers worden meestal afgerekend op wat ze niet doen en niet op wat ze wel doen.

De gemeenteraadsleden vragen zich af of het jongerenwerk geen last heeft van een onmogelijke opgave gezien capaciteit en verloop versus problematiek in sommige wijken. Tevens is het voor sommigen de vraag of er niet teveel capaciteit weglekt door overleg met de vele andere partijen. De gemeenteraadsleden vinden dat bekeken moet worden gezien het uiteenlopende takenpakket van de jongerenwerkers of zij

hier wel voldoende voor opgeleid en toegerust zijn. Zij pleiten voor definiëring van de kerncompetentie(s).

De bestuurders en managers van de organisaties die jongerenwerk aanbieden constateren dat (goede) jongerenwerkers schaars zijn en dat de doorloopsnelheid van werkers groot is. Er zijn te weinig jongerenwerkers voor het werk dat gedaan moet worden. Dit alles heeft gevolgen voor de kwaliteit omdat er onvoldoende langdurige contacten met jongeren en partners kunnen worden opgebouwd in de wijk. Er is een hoog productiviteitspercentage en dus weinig tijd voor bijscholing. Door de gemeente werden de organisaties (behalve YfC) tot voor kort afgerekend op kwantiteit en niet op kwaliteit en was er geen mogelijkheid om tussentijds de inhoud van activiteiten aan te passen aan de hand van de bevindingen. Door het werken met veel tijdelijke projecten is er te weinig continuïteit van het werk en daardoor kan het resultaat van het werk minder zijn.

Bij **de partners** kwam vooral naar voren dat de kwaliteit van het jongerenwerk soms niet voldoende is, omdat er volgens hun indruk te weinig jongerenwerkers zijn en teveel verloop waardoor er geen langdurige contacten met jongeren mogelijk zijn. Wanneer wel aan die voorwaarden is voldaan is men tevreden over de kwaliteit van het werk.

De wens van vmbo-scholen is dat het jongerenwerk op school (inclusief huiswerkbegeleiding) dat nu via een tijdelijk project wordt uitgevoerd structureel wordt en op alle vmbo-scholen uitgevoerd wordt.

Volgens **het gemeentelijk apparaat** heeft de kwaliteit van het jongerenwerk te lijden onder het verloop van jongerenwerkers en onder het afrekeningsstelsel van de gemeente waarbij de WWO's afgerekend worden op kwantiteit i.p.v. kwaliteit. Hier is inmiddels door de gemeente iets aan gedaan. Bij de JOS-aanpak speelt dat er duidelijke afspraken zijn, maar dat niet altijd iedereen zich aan die afspraken houdt.

2.3 Samenwerking en afstemming

De jongerenwerkers vinden dat de samenwerking in de Jongeren op straat (JOS)-aanpak goed werkt. Maar allen signaleren dat de netwerken 12 plus van vroeger beter werkten, omdat de lijnen korter waren. Er zijn nu JAT's en ZAT's waarin politie en jongerenwerk moeten participeren. De jongerenwerkers ervaren de JAT's als te bureaucratisch. Ze vinden het ook een nadeel dat er na

een verwijzing niet naar het jongerenwerk teruggerapporteerd wordt wat er gebeurd is met de verwijzing. De jongerenwerkers vinden dat de harde scheidslijnen tussen de verschillende werksoorten van de wwo's die door de gemeente worden getrokken moeten verdwijnen om een betere samenwerking mogelijk te maken.

De wethouders constateren dat de relatie van het jongerenwerk met ketenpartners meer een kluwen dan een keten is. Dit moet zowel kwalitatief als kwantitatief vereenvoudigd worden volgens hen.

De gemeenteraadsleden vinden dat jongerenwerk verbindingen moet leggen met de kunst, cultuur en sportaanbieders om te werken aan een sluitend aanbod van vrijetijdsactiviteiten voor alle doelgroepen.

Volgens de bestuurders en managers van de organisaties die jongerenwerk aanbieden wordt in de JOS-aanpak structureel samengewerkt met de politie en de gemeente. Zij vinden het lastig dat ze door de gemeente gedwongen worden om samen te werken met partijen die jongerenwerk in hun wijk uitvoeren die ze niet zelf uitgezocht hebben. Eén van de bestuurders wil onderwijs veel centraler stellen bij preventie en daar zijn activiteiten op afstemmen.

De partners verschillen in hun mening over de samenwerking en afstemming. Iedereen is het erover eens dat het verloop de samenwerking bemoeilijkt. De afstemming tussen het jongerenwerk en de vmbo-school is erg goed omdat het jongerenwerk zich op de school afspeelt. De vertegenwoordiger van de politie heeft problemen om jongerenwerkers na 10 uur 's avonds te bereiken en hij vindt dat de informatie-uitwisseling te stroef verloopt ook over jongeren die geen overlast veroorzaken. Jongerenwerkers zijn bang voor hun positie ten opzichte van de jongeren. De vertegenwoordiger van Bureau Jeugdzorg ziet verschillen in de werkwijze van de wwo's en zou standaardisering willen.

Volgens **het gemeentelijk apparaat** werkt de JOS-aanpak voor jongeren uit groep 3 en 4 goed, maar de afspraken moeten weer onder de aandacht gebracht worden van nieuwe werkers. Verder moet het jongerenwerk ook afstemmen met initiatieven in de buurt zoals Marokkaanse buurtvaders en met andere initiatieven in de vrije tijd op het gebied van sport en cultuur. De gemeente hoort de klacht dat jongerenwerkers te lang

jongeren bij zich houden, omdat zowel jongerenwerkers als jongeren wantrouwen hebben ten aanzien van Bureau Jeugdzorg.

2.4 Aansturing en verantwoording

De jongerenwerkers vinden dat ze teveel op kwantiteit in plaats van kwaliteit worden afgerekend door de gemeente. Zij geven ook aan dat er teveel verschillende subsidiestromen zijn en dat er teveel met tijdelijke projectfinanciering wordt gewerkt door de gemeente.

De wethouders vinden dat ze in de aansturing van het jongerenwerk niet scherp genoeg zijn geweest en onvoldoende prioriteiten hebben bepaald.

Eén van **de gemeenteraadsleden** stelt vragen bij de aansturing door de wijkwelzijnsorganisaties, omdat het verloop in sommige buurten erg groot is terwijl stabiliteit juist zo belangrijk is. Een ander vindt dat er beleid gemaakt moet worden op het jongerenwerk. Weer een ander sluit hierbij aan door aan te geven dat er meer onderscheid gemaakt moet gaan worden tussen jongerenwerk en de brandweer.

Volgens **de bestuurders en managers van de organisaties die jongerenwerk aanbieden** is het centrale probleem dat er tegenstrijdige verwachtingen en tegenstrijdige aansturinginstrumenten zijn bij de gemeente. Hierdoor doet het jongerenwerk het nooit goed. Initiatieven van wwo's om hierin verandering te brengen worden door de gemeente niet gewaardeerd en niet gehonoreerd. Aan de afrekening alleen op kwantiteit gaat nu iets veranderen, maar de kerndoelen van het werk moeten eerst helder zijn voordat er goede afspraken gemaakt kunnen worden over resultaten.

Bij **de partners** vindt de schooldirecteur het prettig dat de jongerenwerkers aan hem regelmatig verantwoording afleggen ook al is hij niet de opdrachtgever maar de gemeente.

Volgens **het gemeentelijk apparaat** is er een te complexe aansturing van het jongerenwerk, omdat het via verschillende sturingsmechanismen gaat die nog niet goed op elkaar zijn afgestemd: sturing via diensten, wijken, programma's en thema's. Er is portefeuillesturing en gebiedssturing. De gemeente wil met de nieuwe afrekeningsystematiek bepalen WAT er moet gaan gebeuren en het aan de wwo's overlaten HOE dit gaat gebeuren.

3 Conclusies en aanbevelingen

Bij alle betrokken partijen is er een gevoel van urgentie dat er op korte termijn iets aan het jongerenwerk in Utrecht gedaan moet worden. Tot voor kort hielden gemeente en organisaties elkaar gevangen in de productfinanciering waar nieuwe initiatieven geen plek in konden krijgen. Allen zijn het erover eens dat de doelen en daarmee de verwachtingen van het werk niet duidelijk en eenduidig zijn. Het jongerenwerk kan het daardoor nooit goed doen. Wanneer de doelen helder zijn in het kader van het jeugdbeleid kunnen de resultaten ervan duidelijk benoemd worden en de aansturing hierop afgestemd worden. Op basis daarvan kan gewerkt worden aan voorwaarden waaronder jongerenwerkers langdurige contacten met jongeren op straat, in accommodaties, op school en indien nodig thuis kunnen opbouwen. Dit vormt de basis voor goed jongerenwerk dat samenwerkt met andere partijen in de jeugdketen. Hieronder werken we de conclusies per thema verder uit. Deze conclusies worden in paragraaf 3.2 gevolgd door aanbevelingen.

3.1 Conclusies per thema's

Doel en doelgroep

In Utrecht is evenals in de rest van het land een verschuiving te constateren in de taakstelling van het jongerenwerk in de richting van overlastbestrijding, veiligheidsbevordering en individuele hulpverlening. Het jongerenwerk wordt te weinig op haar professionaliteit ingezet en gestuurd en teveel vanuit (steeds wisselende) maatschappelijke en politieke belangen.

In de gemeentelijke nota Kinder- en jongerenwerk 2005-2007 is het doel echter veel breder geformuleerd. Het onderdeel van mogelijkheden in stand houden voor kinderen en jongeren van 0-18 jaar om te spelen, te ontmoeten en zich te ontplooiën komt in de praktijk steeds meer in de verdrukking. De doelgroep van het werk is hierdoor versmald naar jongeren uit risicogroepen. Er zijn veel factoren die de zuigkracht naar dit type werk kunnen verklaren. Jongerenwerkers zijn de enige werkers die contact met deze jongeren hebben of kunnen leggen. Bij problemen bij deze jongeren zelf of met deze jongeren in de wijk wil de politiek een snelle oplossing om verdere escalatie van problemen te voorkomen. Jongerenwerkers die deze contacten al hebben moeten hun reguliere werk in de steek laten om snel in te kunnen schieten op deze situatie. Voor hen is er zowel bij de jongeren zelf als bij de gemeente en partners ook makkelijker te scoren met dit werk als met het gewone

werk dat pas op lange termijn resultaten laat zien en wat hierbij goed gaat is moeilijker voor het voetlicht te brengen.

De visitatiecommissie is van mening dat de doelen van het jongerenwerk (het zichtbaar aanwezig zijn in de openbare ruimte (ook wel presentie¹ genoemd) en het bevorderen van participatie van jongeren in de vrije tijd, de wijk en de samenleving) door deze verschuiving onder zware druk staan. Door de aanwezigheid van de jongerenwerkers in de wijk en de voorzieningen voor de (nog) niet-risicjongeren te versterken kan voorkomen worden dat de zwaardere voorzieningen veel gebruikt moeten gaan worden. Wanneer jongeren geen binding hebben met personen in de wijk en de samenleving kan dit tot marginalisering en eventueel radicalisering leiden. Om problemen te kunnen signaleren moet de werker eerst de jongeren kennen. De kracht van het jongerenwerk is volgens iedereen dat jongerenwerkers contacten kunnen leggen en de jongeren in de wijk kennen.

De afbakening van taken van het jongerenwerk met name richting hulpverlening en politie is niet duidelijk. De signaleringsfunctie van het jongerenwerk richting andere organisaties maakt deel uit van de kerntaken van het jongerenwerk.

Andere werkzaamheden van jongerenwerkers waar ze kennelijk ook goed in zijn kunnen blijven bestaan. Deze taken zouden als extra taken bovenop het basispakket van het jongerenwerk door de gemeente ingehuurd kunnen worden.

Kwaliteit en effectiviteit

De basis van het jongerenwerk is de mogelijkheid om op straat, in accommodaties en eventueel thuis langdurige contacten met (groepen) jongeren aan te gaan. De commissie concludeert dat het grote verloop onder jongerenwerkers en de hoeveelheid tijdelijke projecten niet goed is voor de benodigde continuïteit en daarmee voor de kwaliteit van het jongerenwerk. De commissie constateert een grote motivatie en betrokkenheid bij de jongerenwerkers, die zich niet of nauwelijks gewaardeerd voelen.

¹ De term presentie is ontleend aan de presentietheorie (In Nederland bekend door Andries Baart).

Binnen de organisaties vindt er uitwisseling plaats van kennis tussen de jongerenwerkers, alhoewel er nog weinig sprake is van kwaliteitsbeleid en structurele evaluatie van werkwijzen.

Er is een versnippering van het jongerenwerk over vier wijkwelzijnsorganisaties en twee andere organisaties namelijk Youth for Christ en Streetcornerwork. Kennis van succesvolle aanpakken wordt niet of nauwelijks stedelijk gedeeld. Er lijken weinig tijd en middelen beschikbaar voor de broodnodige professionalisering en ontwikkeling van methodieken.

Het project jongerenwerk op (vmbo)school waar naschoolse activiteiten, huiswerkbegeleiding en voorlichting aan leerlingen en ouders wordt uitgevoerd lijkt goede resultaten te boeken gezien de reacties van alle betrokkenen. Wanneer dit succesvol is moet dit een structureel vervolg krijgen en ook op andere vmbo-scholen die dit willen ingevoerd kunnen worden.

Er is te weinig flexibiliteit in begroting en planning mogelijk door de huidige productfinanciering van de gemeente om de aanpak indien noodzakelijk tussentijds bij te stellen. Dit is niet stimulerend om nieuwe werkwijzen uit te proberen.

Samenwerking en afstemming

De verwachtingen van ketenpartners worden door het verloop, een individu-gebonden kwaliteit en het onvoldoende op bepaalde plekken en tijdstippen beschikbaar zijn van het jongerenwerk niet altijd gerealiseerd. Het jongerenwerk zit naar het oordeel van de commissie soms erg dicht tegen de hulpverlening aan door hun grote aandacht voor het werken aan individuele problemen van risicogroepen. De taak van het jongerenwerk ten opzichte van de hulpverlening is nog onvoldoende afgebakend.

De samenwerking binnen de wijkwelzijnsorganisaties met andere werksoorten zoals kinderwerk en opbouwwerk is sterk in ontwikkeling om een doorgaande lijn qua leeftijd te bieden en meer afstemming tussen jongerenwerk en buurtopbouwwerk. Deze ontwikkeling evenals afstemming met buurtinitiatieven zou nog versterkt voortgezet moeten worden.

Bij de JOS-aanpak zijn er duidelijke afspraken over taakverdeling. Dit wordt door alle partners als prettig ervaren. De afspraken worden in de praktijk niet altijd

nagekomen. De vroegere netwerken 12 plus waren volgens de jongerenwerkers erg effectief omdat de lijnen kort waren. Ze moeten nu in JAT's én ZAT's participeren. Dit kost meer tijd en is meer bureaucratisch.

Aansturing en verantwoording

Wanneer de doelen van het jongerenwerk duidelijk en eenduidig zijn vastgesteld door de gemeente(raad) kan het jongerenwerk op deze hoofdlijnen worden aangestuurd.

De WWO's hebben de wens om samen met de gemeente en andere partijen een Agenda voor de jeugd te bepalen. Zij willen dan als organisaties de ruimte krijgen om zelf te bepalen hoe de verwachte resultaten te bereiken met mogelijkheden van tussentijdse bijstellingen.

Wanneer het jongerenwerk door de gemeente meer als een basisvoorziening in de wijk wordt ingezet hoort daar voldoende structurele financiering bij. Inzet van jongerenwerk voor andere doelen kan via incidentele financiering geregeld worden.

Op basis van de huidige gegevens kan de commissie nog niet inschatten of er in alle wijken op basis van het aantal jongeren en de problematiek in de wijk voldoende jongerenwerkers zijn. Door verschuiving van het werk naar de risicojongeren lijkt er op dit moment onvoldoende jongerenwerk voor het basisaanbod in de wijk. Wanneer eerst het jongerenwerk weer ingezet wordt voor de kerntaken kan vervolgens beoordeeld worden of er voldoende jongerenwerk is of niet. De huidige stapeling van budgetten en projecten lijkt de samenhang in het werk in de wijk en het structurele aanbod niet ten goede te komen.

3.2 Aanbevelingen

Doel en doelgroep

Een goede doel- en doelgroepomschrijving van het jongerenwerk ligt aan de basis van de aansturing en uitvoering en daarmee van de kwaliteit van het jongerenwerk.

De commissie adviseert de gemeente om een heldere doel- en doelgroepomschrijving van het jongerenwerk vast te stellen. Dit doel moet aan alle partijen goed worden uitgedragen zodat de verwachtingen van het jongerenwerk bij alle partijen duidelijk zijn.

De commissie adviseert om de visie op het jongerenwerk een plaats te geven binnen het gemeentelijke jeugd-

beleid en dit af te stemmen met het gemeentelijke welzijnsbeleid.

De commissie stelt aan de gemeente(raad) voor om het jongerenwerk meer dan nu een rol te laten spelen in het bevorderen van de deelname van jongeren in de vrijetijdsbesteding en hun participatie in de wijk en de samenleving. Deze rol van het jongerenwerk volgens de commissie alleen spelen wanneer het jongerenwerk als een basisvoorziening in voldoende mate present is in het publieke domein om contacten te leggen en verbinding en ontmoeting te organiseren. Het jongerenwerk op (vmbo-)scholen moet als onderdeel van de basisvoorziening gezien worden.

Op dit moment zijn er te strakke scheidslijnen tussen de verschillende werksoorten die onderdeel uitmaken van het (jeugd)welzijnswerk. De commissie beveelt aan geen strakke leeftijdsgrenzen te hanteren zodat er een doorgaande lijn en meer continuïteit komt in de aanpak. Tevens beveelt de commissie aan tot meer afstemming en samenwerking te komen tussen jeugd welzijnswerk en buurt(opbouw)werk ten behoeve van jeugd, ouders en buurtbewoners en leefbare wijken.

Kwaliteit en effectiviteit

De commissie beveelt gemeente en organisaties aan om maatregelen te nemen om het verloop van werkers tegen te gaan. Structurele financiering kan een bijdrage leveren aan het terugdringen van het verloop van de jongerenwerkers.

De commissie beveelt aan dat er een systeem van kwaliteitszorg ontwikkeld wordt door de organisaties waardoor inzicht komt in het effect van methoden en werkwijzen. Op basis van de uitkomsten hiervan kan gerichte professionalisering van de werkers plaatsvinden in samenwerking met de opleidingen. Deze kennis kan volgens de commissie het beste stedelijk verzameld en gedeeld worden.

De commissie beveelt aan om teams van jongerenwerkers te maken waarin voldoende differentiatie van werkers is met name qua opleidingsniveau (mbo, hbo) en niveau van beroepsuitoefening (zie competentieprofiel jongerenwerker).

De commissie adviseert om de zichtbaarheid van het jongerenwerk te vergroten. Dit kan op verschillende manieren:

- door regelmatig op verschillende manieren de successen van het jongerenwerk laten zien via open dagen, werkbezoeken, artikelen in de (vak)pers, Youtube etc.;
- door middel van speciale kleding zoals in verschillende wijken al het geval is;
- door kwaliteitscriteria.

Aansturing en verantwoording

De commissie adviseert om tot een Sociale agenda voor de jeugd in Utrecht te komen samen met jeugd, ouders, buurtbewoners en wwo's waarin de koers van het jongerenwerk wordt bepaald.

De commissie adviseert om stedelijk meer samenhang aan te brengen in de aansturing van het jongerenwerk om hierdoor doelen, resultaten, professionalisering, kwaliteitszorg en verantwoording beter op elkaar af te kunnen stemmen. Dit kan op verschillende manieren worden aangepakt. Een heel duidelijke impuls in deze richting zou het aanstellen van een stedelijke directeur jongerenwerk zijn. Deze directeur zou vooral de inhoudelijke en professionele ontwikkeling voor zijn of haar rekening kunnen nemen. Maar uiteraard zijn er andere oplossingen mogelijk.

De commissie beveelt aan om het jongerenwerk als een basisvoorziening in de wijk te positioneren. Structurele financiering ervan is een voorwaarde om kwantiteit, kwaliteit en continuïteit van het jongerenwerk te garanderen.

Om de focus van al het jongerenwerk in Utrecht scherp te houden en versnippering van menskracht en kennis tegen te gaan adviseert de commissie om tot een stedelijke regie van het jongerenwerk te komen in nauwe samenwerking met de wwo's.

De commissie adviseert om flexibiliteit in het budget voor het jongerenwerk van de WWO's mogelijk te maken om hiermee flexibel te kunnen inspelen op ontwikkelingen met jongeren in de wijk. Een deel hiervan zou gebruikt kunnen worden voor het uitvoeren van ideeën van jongeren zelf over de invulling van hun leefwereld.

De commissie adviseert om te evalueren of het systeem van openbare aanbesteding van onderdelen van het jongerenwerk ten goede komt aan de kwaliteit en de continuïteit van het werk.

Het huidige verantwoordingsstelsel aan de gemeente is te veel alleen gebaseerd op kengetallen. De commissie adviseert dat de gemeente de kaders voor het werk op hoofdlijnen vaststelt waardoor organisaties en professionals de ruimte krijgen om het werk op zo'n manier in te vullen dat de beoogde resultaten worden bereikt.

De commissie adviseert om de WWO's ook horizontale verantwoording te laten afleggen over de resultaten van het (jongeren)werk naar de jongeren, de ouders, wijkbewoners en partners. Hiermee kan het draagvlak, de successen en inzicht in de knelpunten vergroot worden.

Waardering

Last but not least adviseert de commissie de gemeente aandacht te besteden aan de waardering voor het jongerenwerk én de jongerenwerkers. De gemeente kan bijvoorbeeld een premie toekennen wanneer er goede resultaten zijn bereikt in een wijk of een prijs uitloven voor het beste jongerenwerk of de beste jongerenwerker. De gemeente en de organisaties kunnen ervoor zorgen dat het Utrechtse jongerenwerk positief onder de aandacht komt van de lokale of landelijke (vak)pers en de gelegenheid krijgt om zich op landelijke studiedagen te presenteren om zo het Utrechtse jongerenwerk weer lokaal en landelijk op de kaart te zetten.

Bijlage 1 Vragenlijst

A Het bereik van het jongerenwerk

- 1 Welke doelgroepen moeten jullie volgens jullie opdrachtgever bereiken?
- 2 Komt dat overeen met de doelgroepen die jullie zelf willen bereiken?
- 3 Hoe proberen jullie de doelgroepen te bereiken?
- 4 Lukt het?
 - a) Bereiken jullie jongens en meisjes, verschillende leeftijdsgroepen, verschillende culturele achtergronden?
- 5 Is het bereik onderwerp van gesprek tussen de jongerenwerkers van jullie instelling?
 - a) Zo ja, hoe?
- 6 Hoe kan het bereik eventueel verbeterd worden?

B De vraaggerichtheid in het aanbod

- 1 Hoe achterhalen jullie de behoefte van de jongeren?
 - a) Raadplegen jullie jongeren?
 - b) Hebben jullie rapporten van dergelijke raadplegingen?
- 2 Sluit jullie aanbod van activiteiten aan bij de vraag/behoefte van jongeren?
- 3 Weten jullie welke beleidsdoelstellingen de gemeente Utrecht nastreeft met de subsidiëring van de jongerenwerkactiviteiten?
 - a) Zo ja, draagt een vraaggericht aanbod ook bij aan beleidsdoelstellingen van de opdrachtgever?
 - b) Zo nee, wat is de belangrijkste verschillen?
 - c) Zo nee, welke oplossingen zien jullie hiervoor?

C De noodzakelijke competenties van de jongerenwerker

- 1 Welke taken hebben jullie als jongerenwerker?
- 2 Wat moeten jullie daarvoor kunnen? Wat is het belangrijkste?
- 3 Welke opleiding hebben jullie gedaan?
- 4 Hebben jullie in je opleiding geleerd wat je moet kunnen?
- 5 Wordt er binnen jullie instellingen bij-, nascholing, cursussen aangeboden?
 - a) Zo ja, welke?

D De effectiviteit van aanpak/methodiek en aanbod

- 1 Welke activiteiten organiseren jullie voor/met de jongeren?
- 2 Willen jullie daarmee iets bereiken bij de jongeren?
- 3 Gebruiken jullie bepaalde methodieken?
 - a) Zo ja, waarom juist die methodieken?
 - b) Zo nee, hoe weet je of wat je doet leidt tot wat je wilt bereiken?
- 4 Wat is volgens jullie de kern van je vak?
- 5 Komen jullie voldoende toe aan je eigenlijke werk?
 - a) Zo nee, wat belemmert jullie daarin?
 - b) Zo nee, welke oplossingen zien jullie om dit te veranderen?

E De samenwerking met partners ten behoeve van signalering en doorverwijzing

- 1 Met welke organisaties werken jullie samen voor dezelfde doelgroep?
- 2 Gaat die samenwerking goed?
 - a) Zo nee, wat zijn de belemmeringen?
 - b) Zo nee, wat moet er volgens jullie gebeuren om deze belemmeringen weg te nemen?
- 3 Welke problemen van jongeren komt je zoal tegen?
- 4 Verwijs je jongeren wel eens door?
 - a) Zo ja, wat gebeurt er dan. Krijg je terugrapportage? Blijf je die jongere volgen?
 - b) Zo nee, hoe zouden jullie hierin verandering willen brengen?

Bijlage 2 Overzicht deelnemers aan gesprekken met visitatiecommissie

Jongeren

Khalid Aarbaji en Azdine Oulih (Cumulus Welzijn)
Ikrame (Portes)
Arbot Etchi, Sena Ochan en Alex Duku (Meerstream
College/YfC)

Gemeenteraad (Raadscommissie Mens en samenleving)

mw I. de Bont (VVD)
dhr X. van Asperen (D66)
mw M. Bikker (Christen Unie),
mw M. Peetoom (Leefbaar Utrecht)
mw K. Bouazani (PvdA)
mw N. Schipper (Groen Links)

Gemeente Utrecht

Cees van Eijk (wethouder welzijn)
Rinda den Besten (wethouder jeugd, zorg en onderwijs)
Eelko van den Boogaard (projectleider programma van
de jeugd DMO)
Rick de Kogel (accountmanager DMO coördinator
krachtwijken)
Michel Kok (gebiedsmanager veiligheid Overvecht)
Lex Mohlman (inhoudelijk coördinator wijkgericht
werken afdeling welzijn/jeugd DMO)
Maik Schulz (beleidsmedewerker afdeling welzijn/jeugd
DMO Binnenstad, Oost en -Noordoost)
George Spier (coördinator wijkveiligheid Dienst Wijken)
Alex van der Vlist (gebiedsmanager veiligheid
Kanaleneiland)

Cumulus

**Paul Gleisberg, Simon Matitaputty, Peter Reuben,
Abdel Anrani en Khalid Likoundi** (jongerenwerkers)
Jannie Barnhoorn (interim manager jeugd)
Erwin de Boer (manager jeugd Cumulus en Doenja)
Wijnand van de Giessen (bestuurder)

Doenja

Moestafa Lahlafi (jongerenwerker)
Carine Tesingh (directeur zorg en welzijn)
Heinz Schiller (bestuurder)

Portes

**Fatima Fiskie, Jhonny Pattiasina, Majid Douhou, Steve
Monsanto en Faz Mir** (jongerenwerkers)
Marieke Ploeg (clustermanager jeugdparticipatie)
Paul van der Aa (manager staf Portes)
Jos Berkens (bestuurder)

Youth For Christ

**Simon Bax, Nynke Doodkorte, Jan Willem Tamminga,
Bastiaan Manschot en Eva Maria Kunnen** (jongeren-
werkers)
Remco Oosterhoff (hoofd lokaal werk vanuit het
landelijk bureau)
Helmine de Graaff (teamleider Utrecht)

Zuwe

Tamara Kas, Debora Blok en Latif Bali (Zuwe en
Doenja) (jongerenwerkers)
Annie de Boer (accountmanager jeugdparticipatie Zuwe)

Partners

Gert Beffers (opbouwwerker Cumulus)
Gijs Buijs (wijkagent Noord-Oost Voordorp/Tuindorp)
Jan Nijboer (directeur Meerstreamcollege)
Ijda Colet (zorgcoördinator Portes)
Jan Buijze (gebiedsmanager Kanaleneiland vanuit
Doenja)
Monique de Bree (buurtpastor Wasbeurt)
Jim Robinson (Streetcornerwork)
Nahim Agarran (Bureau Jeugdzorg)

Bijlage 3 Relevante documentatie

Jongerenwerk Utrecht

Gemeente Utrecht. *Beleidsnota kinder- en jongerenwerk 2005-2007*

Gemeente Utrecht (2008). *Inventarisatie kwaliteit en kwantiteit jongerenwerkers. Voor de aanpak van overlastgevende, hinderlijke en criminele jeugdgroepen (Ferweda, ex-aanpak 3/4).*

Hordijk & Hordijk (2008). *Uitkomsten vergelijkend onderzoek 2008 naar tarieven en vermogensposities in welzijn en maatschappelijke dienstverlening.* Culemborg: Hordijk & Hordijk.

Berenschot BV en Hordijk & Hordijk (2008). *Onderzoek subsidies Utrechtse wijkwelzijnsorganisaties (WWO's). Van kruiwagens naar feiten: subsidiëring van de WWO's in (financieel) perspectief. Naar een betere wisselwerking tussen welzijnsbeleid en uitvoering.* Utrecht/Culemborg: Berenschot/ Hordijk& Hordijk.

Documenten van Portes, Zuwe, Doenja, Cumulus en Youth for Christ betreffende het jongerenwerk.

Jongerenwerk algemeen

Adviesbureau van Montfoort (2006). *Het Rotterdamse jongerenwerk. Functies, kerntaken, competenties, methoden.* Woerden: Adviesbureau van Montfoort

Dam, C. van en N. Zwikker (2008). (competentieprofiel) *Jongerenwerker.* Utrecht: Movisie

DMO, OOG, OSA (2008). *Brede Talentontwikkeling voor alle jeugd in Amsterdam.*

Fabri, W. (2007). *Hoe houden jongerenwerkers hun vak bij. Onderzoek naar de professionalisering van jongerenwerkers.* Utrecht: nederlands Jeugdinstituut

Ginkel, F. van, R. Veenbaas, J. Noorda en W. Fabri (redactie) (2006). *Jongerenwerk Stand van zaken en perspectief.* Utrecht: NIZW Jeugd.

Paulides, H. en M. Frank (2007). *Klassewerkers. Plan voor deskundigheidsbevordering Rotterdams Jongerenwerk!*

Winter, M. de (2003). *De verbindende taak van het jongerenwerk. Buurtpedagogen in dialoog en confrontatie met jongeren.* Utrecht: Universiteit Utrecht.

Colofon

Tekst Marja Valkestijn, Nederlands Jeugdinstituut i.s.m. Micha de Winter, Dion de Leuw en Paulien Klap van de visitatiecommissie jongerenwerk Utrecht i.o.v. afdeling welzijnszaken DMO.

Contactpersoon Hennie Spaan (h.spaan@utrecht.nl)

Opmaak Bureau Gurk

Print repro DMO

Nederlands
Jeugd
instituut

Gemeente Utrecht

